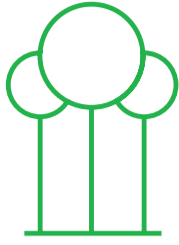


Zicht op Zoniën

inverde | | |
opleidingen bos-, groen- en natuurbeheer vzw



Agentschap voor
Natuur en Bos



Natuurgroeping
Zoniënwood vzw
www.ngz.be



LEEFMILIEU BRUSSEL
- BIM -



herfst/winter 2007

De Koninklijke Schenking



**Ook in herfst en winter biedt een
bos verrassende ontdekkingen**

BLOEDSPUWER

Het reuzengoudhaantje (*Timarcha tenebricosa*) of bloedspuwer hoort thuis in de familie van de bladkevers. Hij is niet groter dan 2 centimeter, maar is hiermee wel de grootste vertegenwoordiger van deze familie in Europa.

De zwarte dekschilden hebben een violette tot groene glans en zitten vast aan elkaar: hierdoor kan de kever niet vliegen. De poten hebben een borstelige zool; dit geeft deze keversoort een uitstekende grip op gladde bladeren. Als hij zich belaagd voelt trekt hij snel zijn poten in en valt voor dood neer op de grond.

De naam 'bloedspuwer' komt van de rode vloeistof die hij uit zijn mond kan spuiten om belagers zoals vogels af te schrikken.



(c) Gyorgy Csoka www.forestimages.org

ROLROND VLIEGEND HERT

In het bosreservaat 'Joseph Zwaenepoel' is het rolrond vliegend hert (*Sinodendron cylindricum*) gevonden. Het is een soort die vooral in oude beukenbossen van uitvloeiende boomsappen leeft. De larve leeft in dood beukenhout. Oude literatuur- en verspreidingsgegevens vermelden een vondst uit 1903 en waarnemingen uit de periode 1940 – 1950 in het Zoniënwoud. (Uit *Bosreservatennieuws* nr. 6 van juni 2006).

SLAPENDE ZADEN

Abscisine is een plantenhormoon dat er voor zorgt dat vruchten en zaden die in het najaar op de grond vallen niet gaan kiemen hoewel temperatuur, vochtigheidsgraad en lichtsterkte nog geschikt zijn. Dit worden dan dormante vruchten genoemd. Dormantie betekent dat zaden een verplichte rust ondergaan. Ook het uitlopen van de knoppen wordt door abscisine verhinderd.

Abscisine wordt langzaam afgebroken en onder gunstige omstandigheden zullen de knoppen uitlopen en de zaden ontkiemen. De kieming wordt op haar beurt gestimuleerd door het kiemingshormoon gibberelline.



(c) Inverde



(c) www.ngz.be

HAZELAAR

Een van de allervroegste bloeiers is de hazelaar (*Corylus avellana*). In een zachte winter kunnen de struiken al tussen kerstmis en nieuwjaar in bloei staan.

De mannelijke bloemen zijn de goudgele afhangende katjes, die stuifmeel verspreiden. Op dezelfde twijgen staan de vrouwelijke bloemetjes: piepkleine knopjes met kersrode 'haartjes'. Die zullen zich in gunstige omstandigheden ontwikkelen tot hazelnoten, die rijp zijn in september.

Boomklevers zijn echte **standvogels**, die het hele jaar in het bos **te horen** en **te zien** zijn. Ze **klemmen hazelnoten** in de spleet van een ruwe **boombast** en **hameren** de vruchten **zachtjes open**.

Welkom aan de lezer

Een verrassend herfstmenu

De natuur liet ons de voorbije maanden haar grilige kant zien.

Voor bosbeheerders altijd goed in het oog te houden: op 18 januari kregen we een flinke winterstorm over ons heen. De winter was verder bijzonder nat, de lente startte heel warm en werd dan nogal frisjes, terwijl de zomer zorgde voor 'wisselvallig weer'.

De voorjaarsbloeiers waren er deze keer vroeger - maar even uitbundig - bij dan andere jaren. Maar voor de bosexploitatie was het moeilijk werken en die ging dan ook langer door dan gebruikelijk.

En het Zoniënwoud kwam zelfs regelmatig in de pers met aandacht voor een misschien wel moeilijke toekomst voor onze beuken door de klimaatverandering...

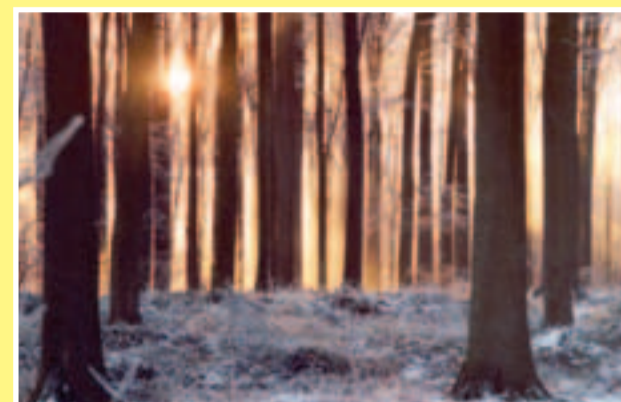
Wat zullen herfst en winter brengen? Hoe het weer ook wordt, het menu zal alvast gevarieerd zijn. De agenda in deze Zicht op Zoniën nodigt u uit om mee te genieten van het jaarlijkse kleurenschouwspel van de herfst in Zoniën en van de mysterieuze - beschermde! - paddenstoelenpracht. En tegelijk hopen we dat u aspecten van bos en van het bosbeheer ontdekt die u nog niet bekend waren.

Een bos als het onze is als het ware een 'magische plek' waar sagen uit het verleden en plannen voor de toekomst elkaar raken. Waar natuurrijkdom (of biodiversiteit, zoals dat nu vaak wordt genoemd) duidelijk wordt door de 'nieuwe' soorten die we nog steeds ontdekken, maar waar ook kunst en cultuur achter bijna elke boom te vinden zijn. Het is een plek waar inlands hout van hoge kwaliteit geoogst kan worden en waar u op wandelafstand exotische boomsoorten kunt bestuderen in prachtige arboreta.

We verwachten u voor een herfst- of winterwandeling en hopen alvast dat u de magie ervaart!

Patrick Huvenne
Houtvester te Groenendaal
Agentschap voor Natuur
en Bos

Machteld Gryseels
Directeur Afdeling
Natuur, Water & Bos
Leefmilieu Brussel -
BIM Leefmilieu



(c) www.ngz.be

EVERZWIJNEN DUIKEN OP

Vooruit uit het Vlaamse deel van het Zoniënwoud zijn er sinds zowat een half jaar meldingen van (zeer kleine aantallen) everzwijnen. Kort geleden zijn ze ook in het Waalse en Brusselse deel gezien. Het Zoniënwoud is overigens lang niet het enige bos waar na lange tijd van afwezigheid opnieuw wilde zwijnen opduiken. En net als elders in Vlaanderen veroorzaken de nieuwkomers wel wat onrust.

Voor de wandelaars willen we er de nadruk opleggen dat de kans erg klein is dat u een everzwijn te zien krijgt. Er lopen er maar weinig rond en ze zijn ook nog eens erg schuw.

Als u er toch een zou 'ontmoeten', hoeft u niet bang te zijn. Everzwijnen zijn normaal niet gevaarlijk, behalve als ze gewond zijn of hun jongen verdedigen. Om te vermijden dat uw hond aangevallen wordt als hij jonge wilde zwijnen zou opjagen, is het nog meer dan vroeger aangewezen hem aan de leiband te houden (wat overigens verplicht is in Vlaanderen, Wallonië en in een groot deel van het Brusselse Zoniënwoud).

Voor het bos heeft de aanwezigheid van everzwijnen enkele voordelen. Ze woelen de bodem om, wat goed is voor de ontkieming van zaden. Omwonenden en landbouwers kunnen echter geconfronteerd worden met schade, bijvoorbeeld een omgewoelde tuin of veld. Zoals elders in Vlaanderen en Wallonië wordt daarom een aangepaste aanpak overwogen. Begin september start trouwens een studie naar de aanwezigheid van everzwijnen in het drukbezochte Brusselse Zoniënwoud. In een volgend nummer leest u er zeker meer over.

Wie everzwijnen ziet of vragen heeft over deze dieren kan terecht op het nummer 0494 83 89 03 of (voor de Brusselse regio) 0497 599 447.



BEHEERPLANNEN VOOR ONZE ARBORETA

Wist u dat er twee belangrijke arboreta te vinden zijn in het Zoniënwoud? Dat zijn het Arboretum van Groenendaal (achter het Bosmuseum van Groenendaal) en het Geografisch Arboretum in Tervuren.

Een gesprekje tussen collega's boswachters over de beheerplannen voor deze arboreta: Marc Struelens voor Groenendaal (Agentschap voor Natuur en Bos), Wilfried Emmerechts en Marc Van Hummelen voor Tervuren (Koninklijke Schenking):

Wilfried: Marc, hoe ver sta jij met het beheerplan voor het arboretum?

Marc Struelens: Dat is klaar. Alleen lay-out en druk moeten nog gebeuren. Het plan bestaat uit een grondige beschrijving van het geheel, een database met inventaris, een paspoort van alle bomen en een overzicht van de geplande werken met bijhorend kostenplaatje. In het najaar ligt het beheerplan ter inzage op de Houtvesterij Groenendaal en aan de balie van het Bosmuseum. Na verwerking van de (eventuele) op- en aanmerkingen kan het goedgekeurd worden.

Marc Van Hummelen: Gaan jullie de collectie nog aanvullen? Zijn er veranderingen gepland?

Marc Struelens: Ja inderdaad, we voorzien een uitbreiding van onder andere de struikencollectie, al hangt dat voor een stuk af van de beschikbare ruimte. We willen ook het landschappelijke karakter van het domein verbeteren. Voor de bezoekers zijn een folder en een bezoekersgids beschikbaar in het Bosmuseum. Natuurgroepering Zoniën zorgt voor begeleide wandelingen. We werken ook nog aan een meertalige folder.

Marc Struelens: En hoe staat het met het beheerplan voor Tervuren?

Marc Van Hummelen: We zijn nog bezig met een nieuwe inventaris, want die van 1986 is niet meer actueel: veel gegevens zijn verouderd of zijn niet zo goed bijgehouden. Het arboretum van Tervuren is 100 ha groot. We inventariseren de hele collectie opnieuw; we zijn gestart met de boomgroepen uit de 'Oude Wereld'.

Marc Struelens: Wanneer hoop je de inventaris af te ronden?

Wilfried Emmerechts: Dat vergt nog heel wat werk. We moeten niet alleen de planten op naam brengen maar we moeten alle gegevens methodisch verwerken en goed archiveren. Tegen 2012 willen we ons beheerplan klaar krijgen.

Marc Struelens: Heb je er een idee van hoeveel soorten struiken en bomen nu in het Arboretum van Tervuren groeien?

Marc Van Hummelen: Niet echt. Veel van de oudste planten zijn verdwenen. Door de jaren heen werd er nog wel aangeplant, maar die gegevens werden nooit systematisch bijgehouden. Ik schat dat er nu ongeveer 600 soorten voorkomen.

(c) www.ngz.be

Vanaf oktober stijgt bij ons het aantal **overwinterende ransuilen**. Ze zitten niet zelden met **tientallen** samen verborgen op hun 'roestplaatsen' in **dichte bosjes**.

WEEK VAN HET BOS

Nederlandstalige activiteiten

HOUTVESTERIJ GROENENDAAL

Jezus-Eik - Zoniënwoud

Zondag 7 oktober

Nordic Walking en Zoniën Athletics Team

Initiatie Nordic Walking, gevolgd door een wandeling met het Zonien Athletics Team

Aanvang tussen 14.00 u en 15.00 u

Opmerking Inschrijven is verplicht.

Deelnameprijs 1,50 euro

Zonienwoud door de ogen van een boswachter

Hoe wordt het Zonienwoud beheerd? Een tocht voor het grote publiek.

Aanvang 14.00 u

Afspraak Gemeenschapscentrum De Bosuil, Witherendreef, Jezus-Eik/Overijse

Organisatie Natuurgroepering Zoniënwoud vzw

Contactpersoon Danny Bombaerts - Zonien Athletics Team, danny@zateam.be

Contactpersoon Dirk Raes - Natuurgroepering Zoniënwoud vzw, secretaris@ngz.be

Van 7 tot en met 21 oktober

Tentoonstelling

'Zonienwoud van vroeger en nu'

De tentoonstelling geeft een beeld van boswerktuigen en boswachteruniformen vroeger en nu. Je zal er ook oud kaartmateriaal en foto's uit de oude doos vinden. Naast alle boswachterinsignes is er ook een diorama.

Afspraak GC De Bosuil, Witherendreef, Jezus-Eik/Overijse

Organisatie GC De Bosuil en Natuurgroepering Zonienwoud vzw

Contactpersoon: Peter Heyndrickx - De Bosuil,

peter.heyndrickx@derand.be

Contactpersoon: Dirk Raes - Natuurgroepering Zoniënwoud vzw, secretaris@ngz.be

Tervuren

Zondag 14 oktober

Afsluithappening Week van het Bos - Woodstock

De hele dag kunt u deelnemen aan een waaier van activiteiten die allemaal iets te maken hebben met hout en Afrika.

- Geleid bezoek voor individuele bezoekers: aansluiten bij een rondleiding in de tentoonstelling 'Hou 't vast. Hout en woud in Afrika.'
- Workshop 'Musiceren met houten instrumenten': duur: 1.30 u.
- Verhalen over hout en woud: toverbossen, heilige bomen, sprekende dieren, ...
- Geleide wandeling in het park: van de koekjesboom naar de mammoetboom.
- Demo met gleufterommels, seininstrument bij uitstek in Midden-Afrika.
- Wandelend concertje 'Tama' met talking drum of

okseltrommel.

- Job-shop: in deze job-shop worden beroepen voorgesteld waar met hout wordt gewerkt.
- Houten spelen: awale, bao, seega, hyena of mensengerje-niet en dammen.
- Greenpeace regenwoudtunnel en het wereldkaartmagnetenspel.
- Greenpeace Congotruck: reizende fototentoonstelling.
- 'La Senza', een dynamisch Congolees gezelschap dat op verbluffende wijze muziek tovert uit instrumenten van recuperatiemateriaal. Concerten om 14.00 u en 17.00 u
- Workshop instrumentenbouw met recuperatiemateriaal: 10.30 u tot 12.00 u (vanaf 10 jaar)
- Workshop spelen op percussie-instrumenten + demonstratie: 15.00 u tot 16.30 u (vanaf 10 jaar)

Aanvang 10.00 u tot 18.00 u

Afspraak Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, Leuvensesteenweg 13 in Tervuren. Wegbeschrijving op www.africamuseum.be

Toegangsprijs: 6,00 - 5,00 - 3,50 euro. Deelname aan de workshops: 2,00 of 3,00 euro

Tel. 02 769 52 46

reservations@africamuseum.be

www.africamuseum.be

Algemene informatie

Agentschap voor Natuur en Bos

Brusselsesteenweg 700, 3090 Overijse

Contactpersoon: Maurine Callens 02 658 03 30,

maurine.callens@lne.vlaanderen.be

7-14 oktober 2007
De bosbeheerder in beeld

25 WEEK VAN HET BOS

HOU'T VAST. HOUT EN WOOD IN AFRIKA
5 oktober 2007 - 31 augustus 2008
Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, Tervuren
www.africamuseum.be, tel. 02 769 52 46

WANDELINGEN

Ligue des Amis de la Forêt de Soignes

Met Franstalige gidsen

Donderdag 20 september 2007

Vertrek : Hermann-Debroux, 10 u.

Informatie: Eugène Raes, 02 345 55 85 of 0478 78 45 47

Zondag 23 september 2007

Vertrek: Bosvoorde (Wiener), 10.30 u.

Informatie: Angela Piacenza, 02 640 87 01

Zondag 14 oktober 2007

Vertrek: Tervuren (Terminus 44), 10.30 u.

Informatie: Angela Piacenza, 02 640 87 01

Zondag 21 oktober 2007

Vertrek: Ukkel (Dieweg), 10.30 u.

Informatie: Daisy Cambron, 02 355 52 86 of 0472 51 29 83

Zondag 4 november 2007

Vertrek: Kraainem (Viaduct E40), 10.30 u.

Informatie: Arthur Simon, 02 720 93 17

Donderdag 8 november 2007

Vertrek: Middenhut, 10.00 u.

Informatie: Eugène Raes, 02 345 55 85 of 0478 78 45 47

Donderdag 15 november 2007

Vertrek: Heiligenborre, 10.00 u.

Informatie: Eugène Raes, 02 345 55 85 of 0478 78 45 47

Zondag 18 november 2007

Vertrek: Ukkel-Kalevoet, 10.00 u.

Informatie: Marcel Bouhon, 02 343 06 57

Donderdag 22 november 2007

Vertrek: Metro Beaulieu, 10.00 u.

Informatie: Henri Vanderlinden, 02 649 09 96 of 0474 37 78 36

Zondag 25 november 2007

Vertrek: Elsene, Flagey

Informatie: Angela Piacenza, 02 640 87 01

Zie ook

www.soignes-zonien.net

Veertiendaagse van het Woud: 25ste editie

Ook dit jaar gaat in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de Veertiendaagse van het Woud door. Dit is al de 25ste editie, die van 24 september tot 5 oktober in het Zoniënwoud wordt georganiseerd.

Het initiatief is zowel didactisch als recreatief. We willen de kinderen meer respect en kennis bijbrengen over de natuur, het bos en het leefmilieu. We richten ons op de leerlingen van het vijfde en zesde leerjaar van de lagere scholen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De kinderen volgen een parcours van ongeveer vier kilometer (of circa twee uur wandelen) in het bos. Tijdens de wandeltocht moeten ze vragen oplossen over

planten, dieren, geschiedenis en beheer van het woud. De klassen kunnen dan hun ingevulde vragenlijst indienen om deel te nemen aan een wedstrijd. We kijken de antwoorden na en stellen een rangschikking op. De tien beste klassen (7 Franstalige en 3 Nederlandstalige) worden in december uitgenodigd om uit handen van de Brusselse Minister van Leefmilieu een prijs te ontvangen.

In 2006 hebben 161 Franstalige klassen van 73 scholen en 19 Nederlandstalige klassen (uit 13 scholen) deelgenomen aan deze 'woudwedstrijd'.

Stéphane Vanwijnsberghe

Het **hoogtepunt van de ranstijd** (de periode dat de mannetjes achter de vrouwtjes aanzitten) valt bij de **vos** in **januari**. Ze zijn dan ook vaak **overdag te zien**.

Activiteitengids

Natuurgroepering Zoniënwoud vzw Open Wandelingen

Zondag 9 september 2007

Open Monumentendag :
(cultureel) erfgoed en volkscultuur.

Het leven in de priorij van Groenendaal en de inwoners van Hoeilaart.

i.s.m. Agentschap voor Natuur en Bos/Houtvesterij Groenendaal en Inverde vzw.

Afspraak: 14.00 u. aan de parking Ganzenpootvijver, Duboislaan te Hoeilaart.

Zondag 23 september 2007

**Welriekende wandeling of
'Hoe ruikt het bos in het najaar?'**

Afspraak: 14.00 u. aan de Kapel van Welriekende, Welriekende Dreef.

Zondag 7 oktober 2007

Opening Week van het Bos.

i.s.m. Agentschap voor Natuur en Bos/Houtvesterij Groenendaal en Gemeenschapscentrum De Bosuil.

Afspraak 14.00 u. aan het Gemeenschapscentrum De Bosuil, Jezus-Eik.

Maandag 8 oktober tot en met

zondag 21 oktober 2007

Week van het Bos voor scholen.

i.s.m. Agentschap voor Natuur en Bos/Houtvesterij Groenendaal en Gemeenschapscentrum De Bosuil.

Donderdag 18 oktober 2007

Weg van de brede wegen wandeling.

Afspraak 14.00 u. Gemeenschapscentrum De Bosuil, Jezus-Eik, Overijse.

Zondag 25 november 2007

Middenhutwandeling, op stap met de boswachter.

Afspraak 14.00 u., Parking Middenhut, Waterlooosteenweg 1, Sint-Genesius-Rode.

Zondagnamiddagwandelingen

Deze wandelingen worden georganiseerd in samenwerking met Inverde vzw, opleidingen bos- groen- en natuurbeheer.

Zondag 11 november 2007

Wapenstilstandswandeling :
Oorlog in de bossen van Zoniën.

Afspraak: 14.00 u., parking Ganzenpootvijver, Duboislaan, Hoeilaart.

Zondag 9 december 2007

Winterrust in het Zoniënwoud.

Afspraak 14.00 u., parking Ganzenpootvijver, Duboislaan, Hoeilaart.

Zondag 13 januari 2008

Arboretum Groenendaal in winterrust

Afspraak 14.00 u., Bosmuseum Jan Van Ruusbroec, Duboislaan 2, Hoeilaart

Zondag 10 februari 2008

Valentijn dwaalt weldra door onze bossen

Afspraak 14.00 u., Bosmuseum Jan Van Ruusbroec, Duboislaan 2, Hoeilaart

Zondag 9 maart 2008

De eerste lentetekens in de Vallei van Groenendaal

Afspraak 14.00 u., Bosmuseum Jan Van Ruusbroec, Duboislaan 2, Hoeilaart

Zondag 13 april 2008

Bosreservaten in het Zoniënwoud

Afspraak 14.00 u., Bosmuseum Jan Van Ruusbroec, Duboislaan 2, Hoeilaart

DONAWA's 2007-2008

Do-na-wa's (donderdagnamiddagwandelingen) zijn vrijblijvend en verlopen in een gemoedelijke sfeer met belangstelling voor de natuur.

Wat staat er dit seizoen op het programma?

Samenkomst en vertrek

Alle wandelingen starten om 14.00 uur op de eigenlijke vertrekplaats van de wandeling. Dit is dus op de parkingplaats, zoals aangegeven in het programma, tenzij anders vermeld.

Afstand: ongeveer 7 km.

Meer informatie: Oscar Ravoet, tel. 02 657 21 22, GSM 0477 40 99 91.

18 oktober 2007

Vierbruggenwandeling

Parking Gemeenschapscentrum De Bosuil, Witherendreef 1, Jezus-Eik (Overijse)

25 oktober 2007

Koude Dellewandeling

Parking Station van Groenendaal, Hoeilaart

22 november 2007

Parmentierpadwandeling

Parking kruispunt Drève Joséphine en Drève de la Ramée in Gaillemarde (Terhulpen)
Volg pijlen 'Folon'

29 november 2007

Voerbronnenwandeling in het Kapucijnenbos

Parking sportcentrum Diependaal, Tervuren.

20 december 2007

Parkwandeling Tournay-Solvay

Parking station van Bosvoorde

10 januari 2008

Tumuliwegwandeling

Parking Ganzenpootvijver, Duboislaan, Hoeilaart

17 januari 2008

**Bosuilwandeling via Flossendelle en
Arboretum naar Dronkemansdreef**

Parking Gemeenschapscentrum De Bosuil, Witherendreef 1, Jezus-Eik (Overijse)
Parking marktplein van Huldenberg

14 februari 2008

**Verrassingswandeling in het Park van Solvay,
Terhulpen**

13.30 u: vertrek met carpooling, parking Gemeenschapscentrum De Bosuil, Witherendreef 1, Jezus-Eik (Overijse)

Jaarlijkse houtverkoop van het Brussels

Hoofdstedelijk Gewest voor professionelen.

Hooghuis, Watermaal-Bosvoorde

Informatie: Leefmilieu Brussel 02 775 75 75

Zie ook: www.soignes-zonien.net

21 februari 2008

Pinnebeek-Diependellewandeling

Parking Kloosterveldweg te Watermaal- Bosvoorde, hoek Buksboomstraat, Nisardstraat en Tamboerdreef, 250 m boven het kerkhof van Bosvoorde.

28 februari 2008

Loofhuttenwandeling

Parking achter Ferme du Château Solvay, kruispunt Drève Joséphine en Drève de la Ramée te Gaillemarde (Terhulpen), volg pijlen 'Folon'.

06 maart 2008

Warandewandeling en via Duisburg naar Kapbos

Parking Koninklijke Moestuyn Tervuren, achter de toeristische dienst.

20 maart 2008

Afsluitende Welriekendewandeling

Gemeenschapscentrum De Bosuil, Witherendreef 1, Jezus-Eik (Overijse)

ANDERE ACTIVITEITEN

Franstalig

Zondag 7 oktober 2007

Van Terkameren naar La Hulpe

Fietstocht met gids (25 km, 4u)

Vertrek 14 u, Terkamerenbos

Informatie: 02 502 73 55

Zondag 14 oktober 2007

Dwars door het Zoniënwoud, Nordic Walking

(vertrek aan het Sportcentrum Zoniënwoud)

Van 9.30 u tot 17.00 u

Afstanden: 10, 15 of 20 km

Zondag 14 oktober 2007

Ecologische verbindingen

Van 14 tot 17 u

Het Platform Zoniënwoud nodigt u uit op een namiddag over het beheer van ecologische verbindingen (zie ook www.soignes-zonien.net)

Donderdag 11 oktober 2007 van 10 tot 12 u.

**Jaarlijkse houtverkoop van het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest voor professionelen.**

Hooghuis, Watermaal-Bosvoorde

Informatie: Leefmilieu Brussel 02 775 75 75

Zie ook: www.soignes-zonien.net

ZADEN OP REIS

EEN TIJDELIJKE TENTOONSTELING OVER ZADEN EN VRUCHTEN

Op 5 oktober 2007 opent in het bosmuseum Jan van Ruusbroec een nieuwe tijdelijke tentoonstelling, met als thema 'Zaden en vruchten'. Bent u soms ook verbaasd over de snelheid waarmee een kaal stukje aarde bedekt kan worden met de meest verscheiden bloeiende plantensoorten? Toch heeft er niemand stiekem 's nachts zaadjes geplant.

De tentoonstelling 'Zaden op reis' licht een tipje van de sluier en geeft een beeld van de verschillende verspreidingswijzen. Kinderen die de foto's, zaden en teksten goed bekijken, zullen geen problemen hebben met de leuke spelletjes.

'Zaden op reis' is een realisatie van het Natuureducatief Centrum De Vroente en loopt tot eind december.

Deze tentoonstelling is gratis toegankelijk tijdens de openingsuren van het bosmuseum: van woensdag tot en met zondag, van 13 uur tot 17 uur.

Bosmuseum Jan van Ruusbroec, Duboislaan 2, 1560 Hoeilaart.

Voor alle algemene informatie over het museum: Veronique De Smedt, tel: 02 658 09 53, e-mail: veronique.desmedt@lne.vlaanderen.be

Het kleverig **koraalzwammetje** is een **opvallende, goud- tot oranjegele**, sterk **vertakte**, tot **10 centimeter hoge paddenstoel**. Het is een algemene verschijning op **stronken** en **wortels** van **naaldbomen** in **herfst** en **vroege winter**.

ORIËNTATIELOPEN

Sportief genieten van de natuur

Misschien hebt u op een wandeling in het Zoniënwoud al eens een wandelaar of loper ontmoet die een kaart bestudeerde om er dan plots terug snel van door te gaan, op zoek naar een oriëntatiebaken.

Dit is iemand die bezig is met oriëntatielopen: een sport die fysische en intellectuele inspanningen combineert met genieten van de natuur. Bij ons is dit nog een relatief onbekende sport, maar in Scandinavië is dit een erg populair tijdverdrijf.

Hoe gaat het en wat heb je nodig?

Eerst en vooral zijn een speciale oriëntatiekaart en een kompas nodig. Vervolgens moet een parcours met verplichte passages langs oriëntatiebakens of posten uitgestippeld worden. Voor wie competitief ingesteld is, wordt de tijd van start en aankomst opgenomen, na alle posten gepasseerd te zijn.

Voor wie rustiger wil wandelen is de (snelste) tijd niet belangrijk.

Wie kan deelnemen?

Iedereen kan meedoen. Van de beginneling tot de getrainde oriëntatieloper, van wie rustig wil wandelen tot de sportieveling die zich met de chrono wil meten en van een kind van tien tot een oudere persoon van tachtig. Voor elke leeftijd bestaat er een aangepast parcours, zowel wat de afstand als de moeilijkheidsgraad betreft. Voor kinderen van minder dan twaalf is de afstand in vogelvlucht ongeveer drie kilometer, voor een getrainde loper is dat twaalf kilometer en voor mensen boven de zeventig volstaat drie tot vier kilometer. Wandelaars –individueel of in groep – kunnen kiezen uit een parcours van vier tot zeven kilometer.

Respect voor de natuur

Oriëntatielopers brengen respect op voor de natuur en voor de andere gebruikers van het bos.

Er bestaat een protocol tussen de 'Fédération Régionale des Sports d'Oriëntation' en de bosbeheerders. Die overeenkomst legt de regels van het spel vast: wanneer en waar de oriëntatielopen worden georganiseerd en het aantal activiteiten. Naast de algemene regels zorgen de verantwoordelijken van de federatie en van de aangesloten

clubs voor een permanente dialoog met de bosbeheerders om met name in het Zoniënwoud te zorgen voor een goede relatie tussen gebruikers en beheerders van het bos.

Wie kennis wil maken met oriëntatielopen kan onder begeleiding van gespecialiseerde monitoren initiatielessen meemaken om te leren kaartlezen en een kompas gebruiken of om een eerste wandeling of een oriëntatieloop mee te maken.



Voor meer informatie

Fédération Régionale des Sports d'Oriëntation
Avenue Général Bernheim, 31
1040 Brussel
Tel/fax 02 640 69 22, permanence@frso.be, www.frso.be
Jean-Noël Debehogne

Bosbeheer en oriëntatielopen

Zoals vele 'actieve' natuursporten kan oriëntatieloop een belangrijke impact hebben op de natuur. Vooral het dierenleven wordt opgeschrikt. Dat is ook goed te begrijpen: van een vaste fietsroute heeft een ree al snel geen schrik meer. Ze weet immers dat daar een wegje is waarop af en toe tweewielers voorbij komen, maar die verder geen kwaad doen. Dat is helemaal anders voor de oriëntatieloop. Door het concept van de sport ('knooppunten' verbonden door verschillende routes) komen de deelnemers steeds van een andere kant aangelopen. Ze gedragen zich bovendien onvoorspelbaar in de ogen van een ree: plots houden ze halt, kijken rond en snellen dan weer weg, ook alweer in alle richtingen. Het risico dat dieren al te zeer worden opgejaagd is dan ook zeer reëel.

Daarom sloot het Bosbeheer een protocol af met de inrichtende organisaties. Dat protocol beperkt het aantal manifestaties per jaar en het aantal deelnemers dat tegelijk in het bos rondloopt. Bovendien controleren de boswachters voorafgaand aan elke cross de kaarten en worden de zones waarin vaak reeën zitten 'ontoegankelijk' voor de lopers. Elk jaar ontmoeten de lopers en de boswachters elkaar en bespreken ze eventuele moeilijkheden.

Natuurlijk beperken deze regels de mogelijkheden voor de oriëntatielopers. Toch sloten ze deze overeenkomst met overtuiging af. Ze beseffen immers dat hun sport niet zonder het bos kan en dat het bos dus de beste bescherming verdient. Ook met andere sporten tracht het Bosbeheer tot goede afspraken te komen, maar daarover meer in een volgend nummer.

CURSUS NATUUR-IN-ZICHT

Wilt u samen met anderen de natuur beleven en er wat meer over te weten komen?

Dan is de cursus Natuur-in-zicht iets voor u.

Deze groene basis cursus richt zich tot iedereen die de eerste stappen zet in de natuur.

Van deelnemers wordt geen enkele voorkennis gevraagd. Tijdens een tiental activiteiten maakt u kennis met planten, dieren, ecologie, landschappen en biodiversiteit. Natuurkennis en natuurbeleving vullen elkaar aan tijdens 5 binnenactiviteiten en 5 excursies in de Brusselse natuur. Na deze cursus hebt u een basisinzicht in de natuur. U weet ook waar U terecht kunt om meer van de natuur te genieten of om de natuur een helpende hand toe te steken. Wie de smaak te pakken heeft, beschikt over de nodige voorkennis om aan de cursus natuurgids deel te nemen.

Praktisch

De cursus loopt van zaterdag 22 september tot 10 november 2007 (8 opeenvolgende zaterdagen)
Locatie voor de binnenlessen : GREEN Belgium vzw, Antwerpsesteen 20, 1000 Brussel (metro IJzer).
Tijdstip van de binnenlessen: 9.30 u. - 12 u.
Tijdstip van de excursies: 9.30 u. - 12 u. of 13 u. - 15 u.

Meer informatie:

GREEN Belgium vzw: Tine of Kris: tel. 02 209 16 30
www.greenbelgium.org , kijk in de agenda

Inschrijven:

CVN Vlaams Brabant: Christy Vanfraechem: 016 35 30 96
http://www.c-v-n.be , kijk bij 'Ons cursusaanbod'

Volledig overzicht van de data

zaterdag 22 september, 9.30 tot 15 u. (binnenles + excursie)
zaterdag 29 september, 9.30 tot 12 u. (binnenles)
zaterdag 6 oktober, 9.30 tot 12 u. (excursie)
zaterdag 13 oktober, 9.30 tot 12 u. (binnenles)
zaterdag 20 oktober, 9.30 tot 12 u. (excursie)
zaterdag 27 oktober, 9.30 tot 12 u. (binnenles)
zaterdag 3 november, 9.30 tot 12 u. (excursie)
zaterdag 10 november, 9.30 tot 15 u. (binnenles + excursie)

Komt dat zien! Houthakkerswedstrijd Kampioenschap Vlaams-Brabant (23^e editie) Zondag 16 september vanaf 9.30u - Ganzepootvijver Hoeilaart

VIJVERS VAN DE VERDRONKEN KINDEREN

De naam van deze vijvers laat vermoeden dat enkele arme kinderen hier ooit een vreselijk lot hebben ondergaan. Gelukkig is niets minder waar. Omdat heel wat Brusselaars deze vijvers kennen, vertellen we hier graag de legende die aanleiding gaf tot deze vreemde plaatsnaam.

In het begin van de achttiende eeuw leefde niet ver van deze vijvers een familie houthakkers. Op een dag vertrok de vader met zijn familie naar het bos. Terwijl hij aan het werk was, ontsnapte de jongste zoon aan zijn aandacht en liep naar een van de vijvers. Hij gleed uit, viel in het water en verdronk. De vader stuurde zijn tweede zoon op onderzoek. Die vond zijn broertje, maar kwam ook in het water terecht en verdronk op zijn beurt. Met de oudste van de drie gebeurde hetzelfde. De houthakker zag wat later zijn vrouw huilend naderbij komen. Ze liepen naar de vijvers en haalden de drie lichamen van hun kinderen uit het water. De houthakker begroef eigenhandig zijn kinderen. Ze knielden neer en baden. Ze strompelden weg.

Niemand heeft hen nog ooit gezien.

Zo luidt de legende. Maar het is interessant om uit te zoeken waar die naam 'Vijvers van de Verdronken Kinderen' dan wel vandaan zou kunnen komen. Het schijnt dat deze hoek van het woud ooit eigendom was van een zekere Verdronk of Verdronck, die hier een herberg uitbaatte. Zijn kinderen zouden de zaak hebben verdergezet onder de naam 'Verdronck (en) kinderen'. De oudste vermelding van deze plaatsnaam gaat zeker terug tot de zestiende eeuw. In een oorkonde van oktober 1544 is sprake van kappingen op een plek die 'Kinderenverdronck' wordt genoemd.

De legende komt uit 'Histoire illustrée de la Forêt de Soignes' door Sander Pierron, een driedelig volume dat in 1935-1936 werd gepubliceerd door La Pensée Belge in Brussel.

Marc Nagels

De helderrode **bessen** van de **Gelderse roos** blijven heel lang hangen. Alleen als ze zijn **bevroren** worden ze door **lijsters** gegeten. Maar **pestvogels** – die bij ons af en toe met een **winterse invasie** opduiken - lijken er erg van te houden.

Poëzie in het Zoniënwoud

De regen hield op

Onder grauwe wolken door straalde een heldere glimlach van de zon over het woud, op de vochtige glanzende bladeren en op de druppels, die aan elk twijgje en halmpje fonkelden en de spinnenwebben sierden, die over het eikenloof gespannen waren.

Langzaam steeg een fijne nevel uit den vochtigen grond tusschen het kreupelhout omhoog, duizend zoele droomerige geuren meevoerend.

De meerle vloog nu in den hoogste boomtop en zong in korte, innige melodieën tot de dalende zon, als wilde zij toonen welke zang hier paste, in de plechtige avondstille, bij de zachte begeleiding der vallende druppels.

Uit *De Kleine Johannes* van Frederik van Eeden.

Stichting Folon

In en om het Zoniënwoud is niet alleen veel natuur te ontdekken, maar er is ook veel te beleven op cultureel vlak. We stellen u in dit nummer van 'Zicht op Zoniën' dan ook graag de Stichting Folon voor. Jean-Michel Folon werd geboren in 1934 te Ukkel. Op 21-jarige leeftijd trok hij naar Parijs. Hij begon met het ontwerpen van covers voor Amerikaanse magazines als *The New Yorker*, *Esquire* en *Times Magazine*.



Hij verwierf grote bekendheid met posters en illustraties van boeken. Folon maakte aquarellen, etsen, zeefdrukken, glasramen, mozaïeken, tapijten, collages, beeldhouwwerken, ... die in vele tentoonstellingen wereldwijd te zien waren. Hij verzorgde ook muurschilderingen (onder andere in het station Montgomery van de Brusselse metro), ontwierp theaterdecors, maakte tekenfilms en draaide kortfilms.

De thema's die in zijn werken vaak terugkomen zijn vrijheid, eenzaamheid, natuurbescherming, verstedelijking, ... Hij bracht die in beeld met vogels, koffers, kantoorgebouwen en met een typisch personage: het blauwe mannetje met de hoed.

In 2000 creëerde hij de Stichting Folon en schonk die ongeveer 500 werken. Ze vormen de basis voor een tentoonstelling in de hoeve van het kasteel van het Domein Solvay in Terhulpen. Jean-Michel Folon overleed in oktober 2005.

Na zijn overlijden ontwikkelde de Stichting Folon meer activiteiten met nocturnes, geleide bezoeken en schilderateliers. Het museum werd in mei 2007 uitgebreid met een ruimte voor tijdelijke tentoonstellingen. In de herfst van dit jaar staat het kleurrijke grafisch werk van de Amerikaanse kunstenaar Milton Glaser, een goede vriend van Jean-Michel folon, in de kijker.

De permanente tentoonstelling is alle dagen (behalve maandag) open van 10 tot 18 uur (laatste toegang om 17 uur).

Voor alle praktische informatie (reservaties, geleide bezoeken, tarieven, ...)

Ferme du Château de la Hulpe, Drève de la Ramée 6a, 1310 La Hulpe.

Tel 02 653 34 56. Fax 02 653 00 77

E-mail : fondation.folon@skynet.be

www.fondationfolon.be

www.ateliersfondationfolon.be

EEN FEEST TUSSEN DE BOMEN!

Op 19 mei 2007 sloegen een groot aantal vrijwilligers de handen in elkaar om een feest te organiseren. Op de prachtige locatie van het domein Solvay (in Terhulpen, met een oppervlakte van niet minder dan 227 hectare) zetten ze hun tenten op naast het kasteel. Verschillende verenigingen die actief zijn in het Zoniënwoud presenteerden hun activiteiten en initiatieven. Natuurgidsen, Vogelbescherming, sportverenigingen en verschillende overheden waren present. Een tentoonstelling door de aloude 'Liga van de Vrienden van het Zoniënwoud' en buitenactiviteiten voor klein en groot vormden een geslaagd programma. Na een positieve evaluatie dromen de initiatiefnemers al van een herhaling in 2009.

Gezwam

In tegenstelling tot wat algemeen over paddenstoelen wordt gedacht, zijn het geen plantaardige organismen met een steel en een hoed. Dit is maar gedeeltelijk waar. Zwammen vormen een groep organismen die geen bladgroen produceren. Zij leven op een substraat of drager die de noodzakelijke voedingsstoffen rechtstreeks levert. Zo kunnen we drie grote groepen zwammen onderscheiden.

Saprofieten zorgen voor de afbraak van dood materiaal, zoals afgevallen bladeren. Zo komen voedingsstoffen ter beschikking voor andere levende wezens.

Parasieten koloniseren een plant of een levend dier en geven aan hun gastheer niets in ruil.

Symbionten gaan een samenwerking aan met een of meerdere levende wezens, planten of dieren. Deze derde groep speelt een belangrijke rol door de aanmaak van het mycelium. Dat is een netwerk van ragfijne schimmeldraden rond de wortels van bomen en andere planten. Die dragen bij tot de opname van mineralen, voedingsstoffen en water door vele plantensoorten.

Bij ectomycorrhiza groeit het mycelium tussen de cellen van de wortelschors om het 'wortelvolumé' sterk te vergroten.



(c) www.rngz.be

Domein Solvay

Dit domein in La Hulpe werd ontworpen in de negentiende eeuw en werd in 1893 eigendom van de bekende industrieel Ernest Solvay. In 1968 schonk kleinzoon Ernest-John Solvay het aan de Belgische staat. In 1995 is het Waals gewest er eigenaar van geworden.

Het dagelijks beheer wordt waargenomen door de vzw 'Domaine Solvay-Château de la Hulpe'. Het domein is in totaal 227 hectare groot en grenst in het noorden en het aan het Zoniënwoud. In het zuiden ligt het natuurreservaat van Nysdam, dat beheerd wordt door Natagora.

Het domein is aangewezen als speciale beschermingszone als deel van het Europese Natura 2000 natuurnetwerk. De rijke verscheidenheid aan planten- en diersoorten en het erg gevarieerde park met opmerkelijke bomen maken een bezoek meer dan waard.

Het domein is vrij toegankelijk van 8 tot 21 u. (van 1 april tot 30 september) en van 8 tot 18 u. (van 1 oktober tot 31 maart). Honden verplicht aan de leiband.

Domein Solvay

Chaussée de Bruxelles 111, 1310 La Hulpe.

Tel. 02 653 64 04

www.chateaudelahulpe.wallonie.be



(c) Stichting Folon

In de winter schakelt de grote bonte specht ook over op een dieet van zaden uit dennen- en sparren-appels. Aan de voet van een den ligt er dan soms een heel stapeltje opengehakte dennenappels.

Voor de kinderen

NOOTJES PLANTEN VOOR DE WINTER

Tijdens de herfst vallen er allerlei vruchten uit de bomen. Eikeltjes, hazelnoten, dennenappels enzovoorts zijn lekkernijen voor dieren zoals de gaai en de eekhoorn. Zij verzamelen die tijdens de herfst en verstopten ze op allerlei plaatsen, onder de grond, of in kleine holletjes in de bomen.

Want als het straks winter wordt, is er bijna geen voedsel meer te vinden. Dan gaan de eekhoorn en de gaai op zoek naar hun verstopte schat. Ze hebben een heel erg goed geheugen en vinden de meeste weer terug. Zo hebben ze tijdens de winter toch voldoende eten.

De gaai is vooral verzot op eikels, die hij onder de grond stopt. En soms vergeet hij wel eens een voorraadje verstopte eikels. Zo gebeurt het soms dat er ergens een eikenboompje groeit waar geen grote eiken in de buurt staan.



(c) G. Wojciech www.forestimages.org

WOORDSPEL:

Van elk woord uit het woordraadsel schrijf je telkens de eerste letter in het vakje. Als je de woorden juist hebt geraden, krijg je de naam van een gemeente aan de rand van het Zoniënwoud.

1. Struik die lekkere nootjes levert
2. Andere naam voor iep
3. Diertje dat in je tuin rondscharrelt en zich bij gevaar oprolt tot een prikkerig bolletje
4. Paddenstoel in wiens naam een stof zit waarmee je kan schrijven
5. Boom van wiens bloesem je lekker geurende thee kan maken
6. Zwarte vogel die in de buurt van water leeft en zijn vleugels openspreidt om te drogen
7. Lekkere rode vrucht met vele kleine pitjes aan de buitenkant
8. Hertachtig dier dat je nogal eens tegenkomt in het Zoniënwoud
9. Spinachtig diertje dat je liever niet op je huid terugvindt

1	2	3	4	5	6	7	8	9
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

ANAGRAMMEN

Gooi de letters door elkaar om de naam van een plant of dier uit het Zoniënwoud te maken. De oplossingen vind je onderaan de bladzijde.

1. OEKOMLES =
2. KIMEZOER =
3. OOSMNBANEO =
4. EHONOEKR =
5. BMKIPOORUER =
6. VESORNOLDDE =
7. OTZHAELNO =
8. BIZDERU =
9. ISOSBMU =
10. RATELNDNEB =

De grote bosquiz

1. Aan welke boom groeien lekkere noten die verpakt zitten in een stekelige bolster?

- a. esdoorn
- b. hazelaar
- c. kastanje

2. Hoeveel poten heeft een nachtvlinder ?

- a. vier
- b. zes
- c. acht

3. Welke plant draagt geen gele bloemen?

- a. paardenbloem
- b. boterbloem
- c. koekoeksbloem

4. Welke van deze vogels maakt zijn nest op het water ?

- a. meerkoet
- b. merel
- c. ekster

5. Welke vis leeft niet in een beek ?

- a. stekelbaarsje
- b. makreel
- c. biermpje



Oplossingen anagrammen:
koolmees, zomereik, bosanemoon, eekhoorn, boomkruiper, veldesdoorn, hazelnoot, buizerd, bosmus, brandnetel
Oplossingen woordspel:
1: hazelaar, 2: olm, 3: egel, 4: inktzwam, 5: linde, 6: aalscholver, 7: aardbei, 8: ree, 9: teek
Resultaat: Hoellaart
Oplossingen Grote Bosquiz
De juiste antwoorden zijn 1:c, 2:b, 3:c, 4:a, 5:b

Zicht op Zoniën werd gerealiseerd door Natuurgroepering Zoniënwoud vzw, Inverde vzw, het Beheer van de Koninklijke Schenking, Houtvesterij Groenendaal, Agentschap voor Natuur en Bos en Leefmilieu Brussel - BIM.

Informatie:

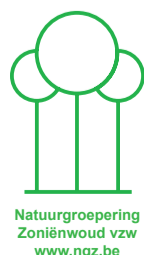
Houtvesterij Groenendaal, tel. 02 658 03 30

Leefmilieu Brussel - BIM - Info Leefmilieu, tel: 02 775 75 75 of www.ibgebim.be

V.U.: M. Evenepoel, Kon. Albert II-laan 20 bus 8, 1000 Brussel

J.P. Hannequart & E. Schamp - Gulledelle 100 - 1200 Brussel

Lay-out & Druk: Drukkerij van Hoeilaart, 02 657 03 04 - info@serrist.com - www.serrist.com



Natuurgroepering
Zoniënwoud vzw
www.ngz.be



Agentschap voor
Natuur en Bos



inverde
opleidingen bos-, groen- en natuurbeheer vzw



De Koninklijke Schenking



LEEFMILIEU BRUSSEL
- BIM -